

НАУКОВІ ПОВІДОМЛЕННЯ

*Агафонова Ірина Миколаївна,
здобувачка другого (магістерського) рівня
вищої освіти за спеціальністю (081)
Право навчально-наукового інституту
заочного та дистанційного навчання
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
Тихомиров Денис Олександрович,
доцент кафедри теорії держави та права
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук*

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ЗАХИСТ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Знехтувавши нормами міжнародного права, російська федерація 24 лютого 2022 року розпочала повномасштабне військове вторгнення на територію України. Наявна загроза національній безпеці обумовила необхідність введення воєнного стану на всій території України з метою спрямування діяльності органів системи охорони та оборони України на оборонний характер з метою відсічі агресивних дій російської федерації [3].

Після повномасштабного військового вторгнення з боку російської федерації Україна офіційно повідомила міжнародні установи про відступ від зобов'язань за Європейською конвенцією прав людини та Міжнародним пактом про громадянські та політичні права. Це пов'язано з необхідністю встановити додаткові обов'язки щодо військової служби, обмеження щодо права на приватність, свободу релігії та вираження поглядів, права на мирні зібрання, права на ефективні засоби правового захисту, права власності, права на освіту та свободу пересувань. Звісно, що це має тимчасовий характер та не становитиме порушення міжнародних договорів [5].

Захист прав людини під час війни включає правові заходи, встановлені нормами національного та міжнародного права.

Конституцією України передбачена можливість здійснення громадянами дій, спрямованих на захист їх прав і свобод, таких як: захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань; об'єднуватися в політичні партії та громадські організації для здійснення і захисту своїх прав і свобод; проводити збори, мітинги та демонстрації; направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення до органів державної влади; захищати в суді свої права і свободи; звертатися за захистом своїх прав до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини; звертатися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних

установ або органів [1].

Загальновідомими формами захисту прав, свобод та інтересів людини є: захист органами публічної влади (адміністративна форма); захист громадськими організаціями (громадська форма); самозахист; конституційне право на звернення; діяльність органів прокуратури; діяльність системи органів внутрішніх справ; судовий захист та контроль тощо.

Президент України займає особливе місце у системі гарантій та зобов'язаний сприяти формуванню відповідних механізмів контролю та забезпечення реалізації прав і свобод людини й громадянина, створювати умови нетерпимого ставлення до будь-яких випадків порушення таких прав і свобод [1]. Також в системі поділу влади функціонує інститут Уповноваженого з прав людини, який виконує публічно представницьку функцію, діяльність котрого доповнює існуючі засоби захисту прав і свобод громадян [4].

Судова форма захисту прав і свобод завжди виступає однією з найефективніших, оскільки здійснюється однією з гілок влади та гарантована Конституцією. Суд не може відмовити у правосудді, якщо громадянин України, іноземець, особа без громадянства вважають, що їхні права і свободи порушені або порушуються, створено або створюються перешкоди для їх реалізації або мають місце інші утиски прав і свобод [1].

Повномасштабна збройна агресія російської федерації не тільки внесла певні корективи щодо реалізації прав людини на захист, але й стала наразі практично основним джерелом порушення прав й свобод людини та громадянина, оскільки щоденно завдає матеріальну та моральну шкоду громадянам, порушивши та зруйнувавши звичний спосіб життя громадян України. Притягнути до відповідальності всіх винних осіб наразі неможливо, оскільки військова агресія зі сторони росії не припиняється, але всі факти порушення прав та свобод громадян повинні фіксуватися.

Міжнародні форми та способи захисту прав людини під час війни містяться у нормах міжнародного гуманітарного права. Це саме та галузь міжнародного права, що визначає ключові норми й принципи захисту прав людини, містить обмеження щодо застосування насильства під час збройних конфліктів, висуваючи такі вимоги: щадити тих, хто не бере або припинив брати безпосередню участь у воєнних діях; обмежувати насильство обсягом, необхідним для досягнення мети конфлікту, а вона може полягати (незалежно від причин, через які конфлікт розпочався) лише у тому, щоб послабити військовий потенціал супротивної сторони [2, с. 287].

Підсумовуючи, можна зазначити, що правова система включає як національні, так і міжнародні форми та способи захисту прав людини під час війни, кожен з яких може бути використано особами, які зазнали протиправних дій під час війни. Важливо розуміти необхідність забезпечення прав людини за будь-яких обставин, особливо коли населення є найбільш уразливим через повномасштабні воєнні дії.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#n4239>
2. Моца А. А., Моца В. В. Права людини в умовах воєнного стану. *Наукові перспективи*. 2022. № 4 (22). С. 280–291.
3. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 року № 64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (дата звернення: 25.10.2023)
4. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23.12.1997 № 776/97-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1998. № 20. Ст. 99. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 25.10.2023)
5. Clarifying communication Regarding derogation measures. URL: <https://treaties.un.org/doc/Publication/CN/2022/CN.65.2022-Eng.pdf> (дата звернення: 25.10.2023)



Базиляк Ірина Олегівна,
здобувачка ступеня вищої освіти бакалавр
навчально-наукового інституту № 2
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
Кривицький Юрій Віталійович,
доцент кафедри теорії держави та права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ПРИВАТИЗАЦІЯ В'ЯЗНИЦЬ: ВІТЧИЗНЯНИЙ І ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

В енциклопедичній юридичній літературі під тюрмою (від давньонім. *turm*, старофранц. *toirn* – коло, розташування, розміщення), в'язницею розуміється місце (установа, будівля) відбування покарання, що пов'язане з ізоляцією засудженого від суспільства. Про місця ув'язнення згадується в історичних і нормативно-правових джерелах найдавніших часів. Тюремне ув'язнення застосовувалося в Китаї ще за 2600 р. до н. е. Спочатку тюрма використовувалася як місце тримання ув'язнених (злочинців, військовополонених, боржників) або як місце їх допиту та виконання тілесних покарань. Перебування у в'язниці було тимчасовим – до з'ясування вини чи